Kováčske dielne v Dunajskej Lužnej

Marian Beták













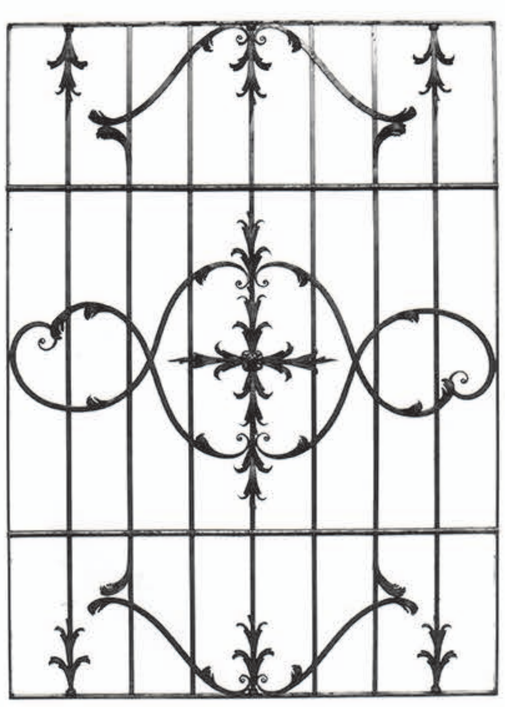



Ján Šarkőzi























Kováčske dielne v Dunajskej Lužnej

Ferdinand Rigó



UMELECKÉ KOVÁČSTVO
KOVOVÝROBA - ZÁMOČNÍCTVO

RIGÓ FERDINAND



























Marek Rigo































Kováčske dielne v Dunajskej Lužnej

Viliam Sarkozi















Ivan Šarközy





















Kováčske dielne v Dunajskej Lužnej

Alexander Reindl



































Kováčske dielne v Dunajskej Lužnej

Róbert Rigó

















































TRADÍCIA KOVÁČSKEHO REMESLA

Motto: „ Ohnisko vo vyhni je žiara, ktorá sprevádzala životom našich predkov a ktorá sprevádza aj nás“.

Róbert Rigó

Obec Dunajská Lužná, ktorá dostala v 70-tych rokoch minulého storočia prívlastok „železná dedina“, bola už v dávnej minulosti známa kováčskymi dielňami a zručnými majstrami v časti Nové Košariská.

Práve táto časť obce bola veľkým hniezdom kováčov, ktorí viac ako pred tristo rokmi začali písať históriu kováčstva v tejto obci. Boli to kováčske rodiny Rigovcov, Šarköziovcov, Šipošovcov, Reindlovcov, Danielovcov, Linkovcov.

Myslíme si, že história osídlenia našich predkov je oveľa staršia, čo dokazuje najstaršia historická pamiatka v našej obci kostol sv. Martina postavený začiatkom 13. storočia (rok 1212). Po požiari v 19. storočí keď zhoreli dve tretiny, sa obnovila menšia stavba kaplnka sv. Martina. Spomíname to preto, lebo vchod do kaplnky je otočený na tú stranu, kde žili naši predkovia a kde žijeme dodnes. Časť Nové Košariská, predtým Mischdorf, Mischerd mala výsady trhového mestečka. Zrejme aj preto si táto pôvodná obec zvolila do svojho erbu postavu sv. Martina, ktorý je patrónom kováčov a povozníkov.

Naši predkovia kováči, klinciari, cvočkári podkúvali kone, vyrábali kovové časti konských postrojov, kočiarov, vozov. Vyrábali náradie pre roľníkov, výrobky pre stavebné, železničné a strojárske firmy.



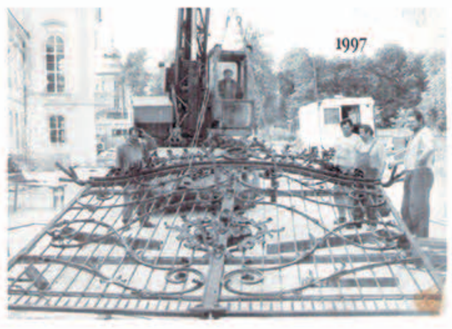



To akú dôležitú úlohu zohrali pre zachovanie tradície rómskeho kováčstva v obci Dunajská Lužná predchádzajúce generácie kováčov dokazuje skutočnosť, že po februári 1948 založili výrobné družstvo „Kovodružstvo“, ktoré existuje dodnes. Bolo to v čase, keď po znárodnení v roku 1948 zrušili živnosti. Vtedy sa potvrdilo, že to neboli len výborní majstri svojho remesla, ale aj dobrí organizátori. Pretože kováčstvo bolo jediným zdrojom ako uživiť svoje rodiny a aby neprišli o svojich odberateľov založili spomínané výrobné družstvo. Sídlom tejto firmy bola Bratislava, kde mali vedenie. Samotní kováči zostali vo svojich dielňach v Dunajskej Lužnej (v časti Nové Košariská). Vzájomný rešpekt a sociálne cítenie boli hlavnými kritériami pri organizovaní práce. Vedenie firmy zabezpečovalo objednávky a materiál. Začiatkom mesiaca sa rozvážal materiál do jednotlivých dielní (v tom čase ich bolo desať) podľa počtu kováčov. Hotové výrobky (kramle, háky, klince), výrobky pre stavebné firmy, železničné stavby a strojárske firmy sa koncom mesiaca pozbierali po dielňach a expedovali k odberateľom. Následne potom kováči dostávali peniaze za svoje výrobky.

Takto sa to opakovalo každý mesiac. Veľmi často aj dnešná generácia kováčov spomína ich pracovnú disciplínu. Bez toho že by ich niekto kontroloval, vstávali ráno o 4 hodine. Pracovali do 10-11 hodiny, aby sa vyhli poludňajšiemu slnku. Keď sa naobedovali do 15-16 hodiny odpočívali a keď sa už slnko schovávalo, pokračovali v robote až do 19-20 hodiny. Pracovný deň končil pre nich až vtedy, keď vedeli, že spravili svoju normu.







Dňa 11. októbra 1995 pri uvedení symbolov obce do používania, kováči z Dunajskej Lužnej spoločne vyrobili erb obce, podľa návrhu Ladislava Čisárika ml. Erb, v ktorom je zobrazený sv. Martin patrón kováčov a povozníkov, je osadený na mieste, kde sa obec Dunajská Lužná historicky rozdeľuje na tri časti (časť Jánošíková, časť Nové Košariská a časť Nová Lipnica). Toto dielo, ktorého hodnota v tom čase bola 300.000,-Sk, kováči darovali obci. Je pýchou obce aj z toho dôvodu, že ako jediný erb na Slovensku je vyrobený kováčskou technológiou. Odhalenia erbu sa zúčastnil aj vtedajší predseda Národnej rady SR Ivan Gašparovič.



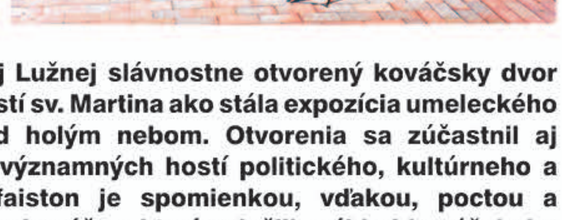

Dňa 18. septembra 1999 bol v Dunajskej Lužnej slávnostne otvorený kováčsky dvor Hefaiston, umiestnený v centre obce na Námestí sv. Martina ako stála expozícia umeleckého kováčstva na Slovensku, prezentovaná pod holým nebom. Otvorenia sa zúčastnil aj predseda vlády Mikuláš Dzurinda a mnoho významných hostí politického, kultúrneho a spoločenského života. Kováčsky dvor Hefaiston je spomienkou, vďakou, poctou a zadosťučinením predchádzajúcim generáciám kováčov, ktorí položili základ kováčskeho remesla v obci.

V rámci udržania, rozvíjania a prezentácie kováčskej tradície bolo v roku 2004 založené CHARTIKANO občianske združenie, ktorého štatutárnym zástupcom je Róbert Rigó. Občianske združenie sa prezentuje svojou činnosťou na Európskych rómskych kováčskych sympóziách, výstavami na Slovensku i v zahraničí, kováčskymi kurzami a prednáškami, sprístupnením kováčskeho dvora Hefaiston verejnosti, návštevami v kováčskych dielňach spojených s ukážkami kováčskych výrobkov. Účasťou na zahraničných kováčskych sympóziách reprezentuje kováčske remeslo a obec Dunajskú Lužnú doma i vo svete.







Veľmi dôležitým momentom v osude kováčov a ich rodín v Nových Košariskách bol rok 1944, keď nemecké vojsko obsadilo obec. Na ochrannej hrádzi Dunaja (slúžila proti povodniam) mali rozložené delá namierené na rómsku časť obce, ktorá sa nachádzala hneď pri hrádzi. Niekoľkých chlapov odviezli do pracovných táborov. Ostatní mysleli už na to najhoršie, že Nemci túto časť obce vystrieľajú a zrovnajú so zemou, tak ako v iných obciach. Vtedy sa ukázala ľudskosť, vzájomná potreba a rešpektovanie v spolunažívaní medzi starousadlíkmi (Nemcami, Maďarmi, a Rómami). Vtedajší richtár na otázku nemeckého veliaceho dôstojníka „ Koľko je cigánov v obci“ odpovedal: „Ja tu cigánov nemám, sú to remeselníci - kováči, ktorí sa živia poctivou prácou a žijú usadlým životom a naše spolunažívanie je bez problémov.“ Toto zachránilo ich životy a zachovalo kováčske remeslo v obci Dunajská Lužná.

Nám naši otcovia a dedovia odovzdali remeslo, ktoré sa dedí z pokolenia na pokolenie. Tradícia v dunajskej Lužnej hovorí, že každý kováč má pri svojom rodinnom dome kováčsku dielňu.

Pokračujúc v tradícii našich predkov, obohatili sme kováčsku výrobu o prvky umeleckého kováčstva a zámočníctva. Výrobky z vyhní z Dunajskej Lužnej zdobia mnohé historické a kultúrne pamiatky na Slovensku i v zahraničí. Spod rúk tunajších majstrov vyšli také diela ako brána na Grassalkovičovom paláci, ktorý je v súčastnosti sídlom prezidenta SR, zábradlie na Michalskom moste v Bratislave, kovová ohrada okolo morového stĺpu na Rybnom námestí, ohrada okolo Kačacej fontány na Šafárikovom námestí v Bratislave, kruhová prebíjaná mreža na otvorenej studni hradu Devín, mreža pre múzeum na Devíne, mreža na Pálffyho paláci, Mirbachovom paláci alebo práce pre Mestské múzeum v Bratislave. Dielne zanechali svoje vizitky práce nielen v Bratislave, ale po celom Slovensku: na hrade Červený Kameň, Krásna Hôrka, v Bojnickom zámku.

Prácu našich kováčov poznajú v Taliansku, Francúzsku, Švajčiarsku, Rakúsku, Belgicku, Nemecku, Slovinsku, Českej republike, Španielsku, Maďarsku, ale aj v USA, Kanade a v Austrálii.







Historicky prvé Európske Rómske kováčske sympózium v Dunajskej Lužnej sa konalo 16. októbra 2004. Zúčastnili sa na ňom kováči z Česka, Poľska Slovenska a domáci kováči z Dunajskej Lužnej. Európske Rómske kováčske sympózium si našlo svoje pevné miesto v európskom kalendári kováčov, 10. septembra 2011 sa konal už 8. ročník. Na doterajších ôsmich ročníkoch sa zúčastnili kováči z Česka, Maďarska, Poľska, Ukrajiny, Ruska, Chorvátska, Nemecka, Macedónska, Rakúska, Rumunska, Slovenska a domáci kováči z Dunajskej Lužnej.

Veľmi dôležitou udalosťou a poctou sympózia bola účasť prezidenta Európskych kováčskych miest a obcí, pána Jozefa Hofmarchera z Rakúska, od ktorého sme dostali ponuku stať sa členmi tejto inštitúcie, ako prvý a jediný zo Slovenska.





BUCKINGHAM PALACE

29th October, 2008.

The Queen has asked me to thank you for the kind gift of a sculpture of a hand cradling a heart that you presented during Her Majesty's State Visit to Slovakia. It was a very thoughtful gesture.

Doug King
Assistant Private Secretary to The Queen

Mr. Róbert Rigó.

Veľkou udalosťou a uznaním pre obec a kováčov z Dunajskej Lužnej bolo pri príležitosti návštevy Britskej kráľovnej Alžbety II., v dňoch 23.-24. októbra 2008 na Slovensku, že dielňa Róberta Riga dňa 24. októbra 2008 v Poprade Spišskej Sobote reprezentovala Slovensko, pred očami Britskej kráľovnej Alžbety II. v tradičnom rómskom remesle kováčstve. Pri tejto príležitosti jej Róbert Rigó ako dar odovzdal vykovanú detskú ruku so srdcom na dlani. To, že sa rozhodol dobre, svedčil aj veľký záujem televíznych štábov najmä z Česka, novinárov, ostatných remeselníkov a návštevníkov výstavy. O niekoľko dní ho čakalo prekvapenie, keď mu z Buckighamského paláca prišiel ďakovný list.

Heslo, ktorým sa riadi občianske združenie Chartikano a tunajší kováči je robiť všetko pre to, aby sa toto historické remeslo zachovalo aj pre budúce generácie. Pevne veríme, že aj Kováčska galéria prispeje ešte k väčšiemu zviditeľneniu obce Dunajská Lužná ako aj kováčskeho remesla doma i v zahraničí.

TRADÍCIA KOVÁČSKEHO REMESLA

Motto: **„ Ohnisko vo vyhni je žiara, ktorá sprevádzala životom našich predkov a ktorá sprevádza aj nás“.**

Róbert Rigó

Obec Dunajská Lužná, ktorá dostala v 70-tych rokoch minulého storočia prívlastok „železná dedina“, bola už v dávnej minulosti známa kováčskymi dielňami a zručnými majstrami v časti Nové Košariská.

Práve táto časť obce bola veľkým hniezdom kováčov, ktorí viac ako pred tristo rokmi začali písať históriu kováčstva v tejto obci. Boli to kováčske rodiny Rigovcov, Šarköziovcov, Šipošovcov, Reindlovcov, Danielovcov, Linkovcov.

Myslíme si, že história osídlenia našich predkov je oveľa staršia, čo dokazuje najstaršia historická pamiatka v našej obci kostol sv. Martina postavený začiatkom 13. storočia (rok 1212). Po požiari v 19. storočí keď zhoreli dve tretiny, sa obnovila menšia stavba kaplnka sv. Martina. Spomíname to preto, lebo vchod do kaplnky je otočený na tú stranu, kde žili naši predkovia a kde žijeme dodnes. Časť Nové Košariská, predtým Mischdorf, Mischerd mala výsady trhového mestečka. Zrejme aj preto si táto pôvodná obec zvolila do svojho erbu postavu sv. Martina, ktorý je patrónom kováčov a povozníkov.

Naši predkovia kováči, klinciari, cvočkári podkúvali kone, vyrábali kovové časti konských postrojov, kočiarov, vozov. Vyrábali náradie pre roľníkov, výrobky pre stavebné, železničné a strojárske firmy.



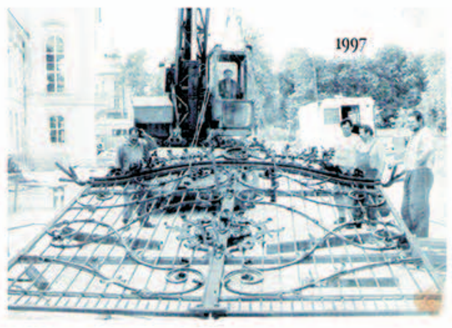



To akú dôležitú úlohu zohrali pre zachovanie tradície rómskeho kováčstva v obci Dunajská Lužná predchádzajúce generácie kováčov dokazuje skutočnosť, že po februári 1948 založili výrobné družstvo „Kovodružstvo“, ktoré existuje dodnes. Bolo to v čase, keď po znárodnení v roku 1948 zrušili živnosti. Vtedy sa potvrdilo, že to neboli len výborní majstri svojho remesla, ale aj dobrí organizátori. Pretože kováčstvo bolo jediným zdrojom ako uživiť svoje rodiny a aby neprišli o svojich odberateľov založili spomínané výrobné družstvo. Sídlom tejto firmy bola Bratislava, kde mali vedenie. Samotní kováči zostali vo svojich dielňach v Dunajskej Lužnej (v časti Nové Košariská). Vzájomný rešpekt a sociálne cítenie boli hlavnými kritériami pri organizovaní práce. Vedenie firmy zabezpečovalo objednávky a materiál. Začiatkom mesiaca sa rozvážal materiál do jednotlivých dielní (v tom čase ich bolo desať) podľa počtu kováčov. Hotové výrobky (kramle, háky, klince), výrobky pre stavebné firmy, železničné stavby a strojárske firmy sa koncom mesiaca pozbierali po dielňach a expedovali k odberateľom. Následne potom kováči dostávali peniaze za svoje výrobky.

Takto sa to opakovalo každý mesiac. Veľmi často aj dnešná generácia kováčov spomína ich pracovnú disciplínu. Bez toho že by ich niekto kontroloval, vstávali ráno o 4 hodine. Pracovali do 10-11 hodiny, aby sa vyhli poludňajšiemu slnku. Keď sa naobedovali do 15-16 hodiny odpočívali a keď sa už slnko schovávalo, pokračovali v robote až do 19-20 hodiny. Pracovný deň končil pre nich až vtedy, keď vedeli, že spravili svoju normu.







Dňa 11. októbra 1995 pri uvedení symbolov obce do používania, kováči z Dunajskej Lužnej spoločne vyrobili erb obce, podľa návrhu Ladislava Čisárika ml. Erb, v ktorom je zobrazený sv. Martin patrón kováčov a povozníkov, je osadený na mieste, kde sa obec Dunajská Lužná historicky rozdeľuje na tri časti (časť Jánošíková, časť Nové Košariská a časť Nová Lipnica). Toto dielo, ktorého hodnota v tom čase bola 300.000,-Sk, kováči darovali obci. Je pýchou obce aj z toho dôvodu, že ako jediný erb na Slovensku je vyrobený kováčskou technológiou. Odhalenia erbu sa zúčastnil aj vtedajší predseda Národnej rady SR Ivan Gašparovič.

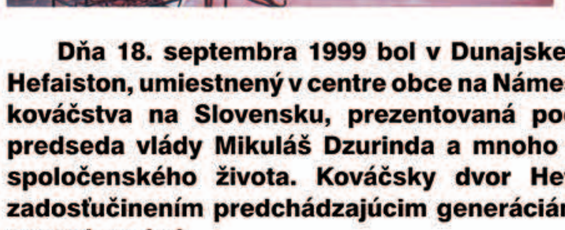

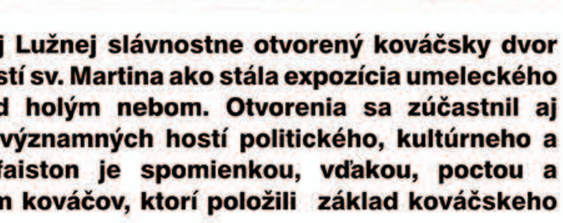

Dňa 18. septembra 1999 bol v Dunajskej Lužnej slávnostne otvorený kováčsky dvor Hefaiston, umiestnený v centre obce na Námestí sv. Martina ako stála expozícia umeleckého kováčstva na Slovensku, prezentovaná pod holým nebom. Otvorenia sa zúčastnil aj predseda vlády Mikuláš Dzurinda a mnoho významných hostí politického, kultúrneho a spoločenského života. Kováčsky dvor Hefaiston je spomienkou, vďakou, poctou a zadosťučinením predchádzajúcim generáciám kováčov, ktorí položili základ kováčskeho remesla v obci.

V rámci udržania, rozvíjania a prezentácie kováčskej tradície bolo v roku 2004 založené CHARTIKANO občianske združenie, ktorého štatutárnym zástupcom je Róbert Rigó. Občianske združenie sa prezentuje svojou činnosťou na Európskych rómskych kováčskych sympóziách, výstavami na Slovensku i v zahraničí, kováčskymi kurzami a prednáškami, sprístupnením kováčskeho dvora Hefaiston verejnosti, návštevami v kováčskych dielňach spojených s ukážkami kováčskych výrobkov. Účasťou na zahraničných kováčskych sympóziách reprezentuje kováčske remeslo a obec Dunajskú Lužnú doma i vo svete.







Veľmi dôležitým momentom v osude kováčov a ich rodín v Nových Košariskách bol rok 1944, keď nemecké vojsko obsadilo obec. Na ochrannej hrádzi Dunaja (slúžila proti povodniam) mali rozložené delá namierené na rómsku časť obce, ktorá sa nachádzala hneď pri hrádzi. Niekoľkých chlapov odviezli do pracovných táborov. Ostatní mysleli už na to najhoršie, že Nemci túto časť obce vystrieľajú a zrovnajú so zemou, tak ako v iných obciach. Vtedy sa ukázala ľudskosť, vzájomná potreba a rešpektovanie v spolunažívaní medzi starousadlíkmi (Nemcami, Maďarmi, a Rómami). Vtedajší richtár na otázku nemeckého veliaceho dôstojníka „ Koľko je cigánov v obci“ odpovedal:
„Ja tu cigánov nemám, sú to remeselníci - kováči, ktorí sa živia poctivou prácou a žijú usadlým životom a naše spolunažívanie je bez problémov.“ Toto zachránilo ich životy a zachovalo kováčske remeslo v obci Dunajská Lužná.

Nám naši otcovia a dedovia odovzdali remeslo, ktoré sa dedí z pokolenia na pokolenie. Tradícia v dunajskej Lužnej hovorí, že každý kováč má pri svojom rodinnom dome kováčsku dielňu.

Pokračujúc v tradícii našich predkov, obohatili sme kováčsku výrobu o prvky umeleckého kováčstva a zámočníctva. Výrobky z vyhní z Dunajskej Lužnej zdobia mnohé historické a kultúrne pamiatky na Slovensku i v zahraničí. Spod rúk tunajších majstrov vyšli také diela ako brána na Grassalkovičovom paláci, ktorý je v súčastnosti sídlom prezidenta SR, zábradlie na Michalskom moste v Bratislave, kovová ohrada okolo morového stĺpu na Rybnom námestí, ohrada okolo Kačacej fontány na Šafárikovom námestí v Bratislave, kruhová prebíjaná mreža na otvorenej studni hradu Devín, mreža pre múzeum na Devíne, mreža na Pálffyho paláci, Mirbachovom paláci alebo práce pre Mestské múzeum v Bratislave. Dielne zanechali svoje vizitky práce nielen v Bratislave, ale po celom Slovensku: na hrade Červený Kameň, Krásna Hôrka, v Bojnickom zámku.

Prácu našich kováčov poznajú v Taliansku, Francúzsku, Švajčiarsku, Rakúsku, Belgicku, Nemecku, Slovinsku, Českej republike, Španielsku, Maďarsku, ale aj v USA, Kanade a v Austrálii.







Historicky prvé Európske Rómske kováčske sympózium v Dunajskej Lužnej sa konalo 16. októbra 2004. Zúčastnili sa na ňom kováči z Česka, Poľska Slovenska a domáci kováči z Dunajskej Lužnej. Európske Rómske kováčske sympózium si našlo svoje pevné miesto v európskom kalendári kováčov, 10. septembra 2011 sa konal už 8. ročník. Na doterajších ôsmich ročníkoch sa zúčastnili kováči z Česka, Maďarska, Poľska, Ukrajiny, Ruska, Chorvátska, Nemecka, Macedónska, Rakúska, Rumunska, Slovenska a domáci kováči z Dunajskej Lužnej.

Veľmi dôležitou udalosťou a poctou sympózia bola účasť prezidenta Európskych kováčskych miest a obcí, pána Jozefa Hofmarchera z Rakúska, od ktorého sme dostali ponuku stať sa členmi tejto inštitúcie, ako prvý a jediný zo Slovenska.





BUCKINGHAM PALACE

29th October, 2008.

Dear Mr Rigó

The Queen has asked me to thank you for the kind gift of a sculpture of a hand cradling a heart that you presented during Her Majesty's State Visit to Slovakia. It was a very thoughtful gesture.

Yours Sincerely

Doug King
Assistant Private Secretary to The Queen

Mr. Róbert Rigó.

Veľkou udalosťou a uznaním pre obec a kováčov z Dunajskej Lužnej bolo pri príležitosti návštevy Britskej kráľovnej Alžbety II., v dňoch 23.-24. októbra 2008 na Slovensku, že dielňa Róberta Riga dňa 24. októbra 2008 v Poprade Spišskej Sobote reprezentovala Slovensko, pred očami Britskej kráľovnej Alžbety II. v tradičnom rómskom remesle kováčstve. Pri tejto príležitosti jej Róbert Rigó ako dar odovzdal vykovanú detskú ruku so srdcom na dlani. To, že sa rozhodol dobre, svedčil aj veľký záujem televíznych štábov najmä z Česka, novinárov, ostatných remeselníkov a návštevníkov výstavy. O niekoľko dní ho čakalo prekvapenie, keď mu z Buckighamského paláca prišiel ďakovný list.

Heslo, ktorým sa riadi občianske združenie Chartikano a tunajší kováči je robiť všetko pre to, aby sa toto historické remeslo zachovalo aj pre budúce generácie. Pevne veríme, že aj Kováčska galéria prispeje ešte k väčšiemu zviditeľneniu obce Dunajská Lužná ako aj kováčskeho remesla doma i v zahraničí.

TRADÍCIA KOVÁČSKEHO REMESLA

HISTORICKÉ FOTOGRAFIE



Matilda a Ján Šarkőzy,Jozef,Mária,Anna,Elza



Ondrej Rigo



Katarína



Ondrej Rigo,Jozef Šarkőzy,
František Rigo,Imrich Šarkőzy,
Alojz Šarkőzy,sediaci Karol Šarkőzy
a Alexandere Rigo



Kováči pri nedelňajšom odpočinku - kartujú



Silvester Rigo





František Rigo,Anna Rigová





Mikuláš,Ján,Alexander,Karol Šarkőzy



Ladislav Borbáš,Rudolf Stročka,
Alojzia a Margita Šarkőzy



Jozef Šarkőzy



Jozef Šarkőzy ml.



Ján Šarkőzy



Alexander Reindl Jozef Reindl



Albert Šarkőzy



Albert,Karol a Lubor Šarkőzy



Karol a Imrich Šarkőzy



Bratia Karol a Jozef Šarkőzy



Karol Šarkőzy



Karol a Albert Šarkőzy



Jozef Reindl



Dielňa Lubora Šarkőzyho



Ján Šarkőzy ml.,Lubor Šarkőzy,Ján Šarkőzy st.



Ján Šarkőzy st.



Albert Šarkőzy syn Jozefa

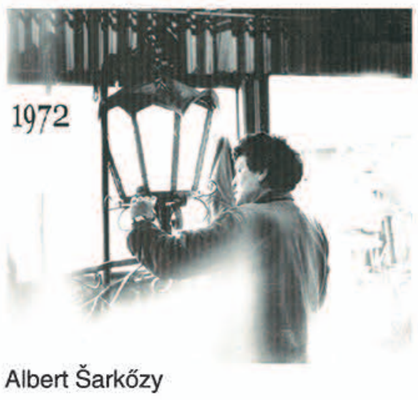

Albert Šarkőzy



Kolektív Lubora Šarkőzyho



Michal, Silvester, Karol, Imrich,
Rudolf Stročka, Lubor Šarkőzy



Imrich Šarkőzy



Imrich Šarkőzy

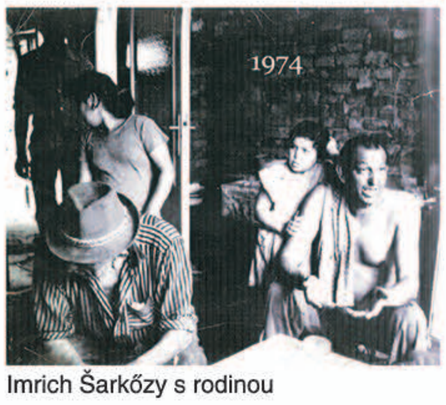

Imrich Šarkőzy s rodinou



Viliam Sarkozi, Alexander Reindl
Jozef Lichardus



Viliam Sarkozi



Viliam Sarkozi



Margita a Mária Šarkőzy



Imrich a Lubomír Šarkőzy



Jozef Šarkőzy, Viliam Linka, Peter Šipka, Zdislav Hoc

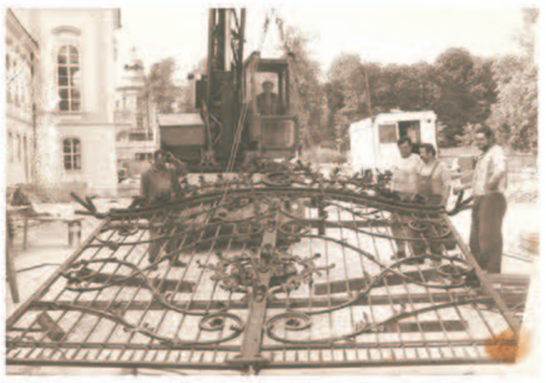

Dielňa Alojza Šarkőzyho-brána Grassalkovichovho paláca